

FACITINDUSTRIERNA EFTER 1972

1 ALLMÄN UTVECKLING

1.1 Bakgrund

Marknadsläget i Europa i början av 70-talet kan beskrivas som följer

- o Allmän konjunkturnedgång
- o Strukturförändringar inom kontorsmaskinbranschen har påbörjats
- o Elektroniken får väsentligt ökad betydelse och produktionen flyttar till Asien

Det har skrivits mycket om att elektroniken överraskade Facitledningen och att man inte hängde med i förnyelsen av produktsortimentet. Detta är inte en helt riktig beskrivning av verkligheten!

Facit hade ett mycket väl upparbetat samarbete med ledande företag i branschen såväl i Japan som i USA. Ledningen var också på det klara med att man i framtiden inte kunde förbli enbart ett hårdvarutillverkande företag utan måste inrikta sin produktstrategi mot systemförsäljning och mjukvarusortiment.

- o Mot bakgrund av de snabbt förändrade marknadsförutsättningarna tillsatte Facits styrelse under hösten en arbetsgrupp med uppgift att arbeta fram ett förslag till ändrad koncernorganisation. Resultatet blev ett förslag, som innebar en övergång till produktdivisioner, KO71.
- o För att tillföra extern kunskap engagerades den stora konsultfirman Mc Kinsey, som under våren och sommaren gjorde en djupgående analys av koncernens problem och möjligheter. Deras rapport, "Design for survival", lades fram under hösten. Koncernens ställning hade under året snabbt försämrats och förslaget innebar långtgående och snabba nedskärningar. Framför allt ansågs det nödvändigt med en stor minskning av produktionskapaciteten genom försäljning eller nedläggning av fabriker. Förslaget skulle spara 50-60 Mkr/år med en personalreduktion av 3000 personer. Detta ansågs omöjligt i Sverige vid denna tidpunkt med hänsyn till det politiska klimatet. Andra tänkbara alternativ var att alliera sig med en partner (Ericsson var ointresserat) eller att sälja sig till en stark industrikoncern, som ville ha ännu ett ben att stå på och med möjligheter att ta över "mekanikfabriken".

1.2 Facitkoncernen 1972

Koncernledningen satt i Åtvidaberg. Styrelseordförande var Gunnar Ericsson och vd var Gunnar Agrell, som ersatte den avgående Lennart von Kantzow. Koncernen hade ca 20 tillverkningsenheter i Sverige och utomlands. Under 1971 hade moderbolagets marknadsorganisation koncentrerats till Åtvidaberg och Odhners exportorganisation integrerats med Facits. Efter mycket om och men slogs nu Facits och Addos försäljningsorganisationer ihop. Försäljningen skedde i huvudsak via egna dotterbolag i de flesta västeuropeiska länderna och USA samt i övrigt genom ett agentnät. Antalet anställda var 12700 varav 3500 utomlands och 9200 i Sverige. Försäljningen uppgick 1971 till 950 Mkr, varav 630 Mkr utomlands och 320 Mkr i Sverige. Rörelseresultatet före disposition och skatter blev -54 Mkr. Detta var det första förluståret. Det egna kapitalet var 300 Mkr och aktieägarnas antal var 9100.

1.3 Electrolux

Det blev Electrolux - läs Hans Werthén - som på 1972 förvärvade Facit för 60 Mkr. Vid förvärvstillfället var Electrolux omsättning bara dubbelt så stor som Facits (räkneprodukter 451 Mkr, skrivprodukter 202, dataprodukter 164, kontorsmöbler 66, lantbruksprodukter 29, tryckeri-produkter 14, kemisk-tekniska produkter 14 och sågade trävaror 12).

Organisationsutveckling Facits organisation fram till Electrolux' övertagande var i princip en funktionell organisation i såväl det rörelsedrivande moderbolaget som i dotterbolagen. Moderbolagets funktionschefer hade även ett begränsat ansvar för koncernövergripande frågor. Dotterbolagen hade en förhållandevis självständig ställning. Electrolux' organisationsfilosofi var dock i stora stycken annorlunda. Den var hårt budgetstyrd med ett väl fungerande centraliserat redovisningssystem och hård lönsamhets- och kostnads-kontroll. I grunden var organisationen av matristyp, men ofta situations- och personan-

passad. I moderbolaget och småningom även i Facit bestod den dels av sektorer (divisioner) med en eller flera produktlinjer och dels av geografiskt och/eller varumärkes begränsade dotterbolag. I koncernledningen fanns dessutom några personer med funktionellt ansvar tvärs igenom hela organisationen. I praktiken innebar detta att det alltid fanns en form av automatisk internkon-troll genom att det inom alla delar av den operativa verksamheten alltid fanns flera ansvariga.

1973

Efter Electrolux' övertagande av Facit organiserades verksamheten om efter Electroluxprincip. Inom moderbolagets kontorsproduktverksamhet och dotterbolagen Addo, Facit-Halda och Original-Odhner bildades således relativt omgående sektorer med ansvar rakt igenom alla bolagen. Skrivmaskinssektorn bestod i stort sett endast av verksamheten i Facit-Halda medan Elektroniksektorn omfattade all räknemaskins- och dataproduktverksamhet inom moderbolaget, Addo och Original-Odhner. Möbelsektorn omfattade moderbolagets möbeltillverkning och sågverksamhet. I samband med att den egna tillverkningen av räknemaskiner avvecklades delades Elektroniksektorn upp i Räknesektorn och Dataproduktsektorn. Respektive sektorchefer blev även produktlinjechefer med ansvar för produktlinjens totala lönsamhet. Alla tidigare koncernfunktioner inom Facit slogs samman med motsvarande inom Electrolux.

Kostnadsjakt

Omedelbart efter Electrolux övertagande ägnades stor kraft åt att reducera kostnader, att frigöra kapital och att utnyttja överkapacitet i fabrikkssystemet

o Överums Bruks skogar såldes till Holmens för 70 Mkr.

o Fabriksfastigheterna i Malmö, Göteborg och Svängsta såldes till respektive kommuner, varvid Electrolux åtog sig en sysselsättningsgaranti för några år framåt.

o Överums gjuteri flyttades till Hälleforsnäs med statliga bidrag.

o Säljorganisationen för utländska agenter samordnades med Electrolux.

o De utländska dotterbolagen inkorporerades med Electrolux-bolagen i respektive land.

o Diskmaskintillverkningen flyttades efter några år till Örsätter

o Strömstadsfabriken övertogs och belades med Electroluxtillverkning.

Trots åtgärderna var Electrolux mycket uppskattat under ägartiden, som varade till 1982.

1.4 LM Ericsson 1983 - 88

Meningen med försäljningen av kontorsmaskinsortimentet till Ericsson 1982 var att skapa ett svenskt databolag - Ericsson Information Systems - med Datasaab, Facit och Ericssons enklare systemprodukter. Detta medförde stora förändringar i organisationsstrukturen, som ledde till en kraftig nedtoning av Facitnamnet, som dock fick en renässans och egen profil under slutet av perioden. Man kan bara konstatera att försöket att förena tre olika kulturer misslyckades och efter 5 år lade Ericsson ned den förlustbringande verksamheten.

1.5 Restepoken 1988 - 2002

1988 bildade Örsättersfabriken Facit Data Partner, som efter kort samarbete med Halda i Facit Industries 1993 ombildades till det helt fristående Partnertech AB, som nu bedriver en omfattande legoverksamhet.

1988 köptes Facit av norska Entronor A/S, som redan var delägare i möbelsidans Design Funktion AB. 1992 gick statliga Securum in och städade i Facitverksamheten. Majoritetsägare i Facit blev sedan Mats Gabrielsson, som sålde till malaysiska Telecom Advanced Systems 1997. Möbelverksamheten fördes successivt över till finska ISKU, som lade ner verksamheten 2002. Med 994 aktieägare försattes Facit i likvidation 1998 och begärdes år 2000 i konkurs, som avslutades 2002.

2 RÄKNEPRODUKTER

2.1 ÅTVIDABERG

Tillverkning av mekaniska kalkylmaskiner startade i Åtvidaberg under 1920-talet då Elof Ericsson lät flytta AB Facits tillverkning av spakmaskiner från Stockholm till Åtvidaberg.

I början av 30-talet startades tillverkning av visande kalkylmaskiner med tangentinställning (för multiplikation och division). Ett flertal modeller utvecklades och såldes med stor framgång till i början av 1970-talet.

I och med transistorns intåg på 60-talet insåg man i Facitorganisationen att elektronik skulle revolutionera räknemarknaden och startade ett

projekt för att utveckla elektronik för räknemaskiner tillsammans med ett amerikanskt försvarsindustriföretag, Rockwell, och det japanska Hayakawa. Detta ledde så småningom till lanserandet av Facits första elektroniska räknare med fyra räknesätt och sifferrör, specificerad av Facit och tillverkad av Hayakawa (sedermera Sharp). Utvecklingsarbete startades också på en tryckande elektronisk räknare med fyra räknesätt för produktion i egen regi. Denna maskin lanserades under 1971 under modellbeteckningen 1151. Elektroniken utvecklades på Facits utvecklingsavdelning i Solna och som tryckverk valdes en konstruktion från Original-Odhner i Göteborg.

Utveckling av efterföljande modeller förlades till Åtvidaberg och flera projekt var under arbete vid Electrolux övertagande av Facit. Den första helt unika Åtvidabergsprodukten var 1145 med roterande siffervals och färgvals i stället för färgband. Detta var en mycket kompakt maskin vars räkneenhet rymdes i en enda integrerad krets. Denna grundkonstruktion användes senare i två efterföljande modeller med högre prestanda. Den sista modellen som kom att tillverkas var 1140, en liten strömsnål bärbar maskin med termotryckhuvud utvecklat i samarbete med Asea-Hafo och med ett mycket innovativt tangentbord. Nästa lansering var tänkt att bli en fullstor kontorsräknemaskin baserad på samma konstruktionsprinciper som 1140. På marknadsidan fanns dock stor tveksamhet till att maskinen krävde värmekänsligt papper, som på den tiden ej var särskilt vanligt förekommande. Elektronikutvecklingen gick nu i allt snabbare takt och nya konkurrenter med tillverkning i lågkostnadsländer gjorde att konkurrensen på marknaden blev stenhård med ständigt nedåtgående priser. Fram till nu, 1975, hade Electrolux ledning haft stort tålamod och allt större respekt för de svårigheter utveckling och tillverkning av elektroniska kontorsprodukter i högkostnadsländer innebar. Med stor sorg tvingades man nu ge upp och de sista svensktillverkade räknarna lämnade fabriken under 1976.

Parallellt med att tryckande räknare tillverkades i från Åtvidaberg köptes visande elektroniska räknare från främst Sharp. Dessa hade specifikationer och design speciellt för Facit. De leverades i början uteslutande av Sharp, men eftersom även japanska löner ökade och produktion flyttades till Hongkong, Taiwan och Singapore kom andra tillverkare in i bilden. När produktionen av räknare avvecklats i Åtvidaberg köptes även de tryckande räknarna från dessa leveran-

törer i Asien. Under hela Facits återstående existens förblev räknarna en lönsam affär.

2.2 ADDO

Addos huvudkontor och huvudsakliga verksamhet var förlagd till Malmö. Företaget hade vuxit till en storindustri genom tidig lansering av det enkla 10-tangentsbordet, Addo-X. Vid samgåendet med Facit 1966 fanns fabriksanläggningar förutom i Malmö i Örkelljunga, i Eskilstuna och i Lammhult. I Malmö tillverkades två- och treräknesätts mekaniska räknemaskiner, direkta konkurrenter till Original-Odhners motsvarande maskiner, samt s k skyttelvagnsmaskiner och bokföringsmaskiner. En stor marknad för de senare var världens alla banker. Under 60-talet kompletterades bokföringsmaskinerna med en elektroniskt styrd långsam hålremsstans. Elektroniken byggdes i egen regi medan stansen till en början köptes utifrån. Senare användes en egenutvecklad stans.

Fabriken i Örkelljunga tillverkade en enklare mekanisk additionsmaskin. Viss detaljtillverkning för malmöfabriken förekom också.

I Lammhult tillverkades kontorsmöbler.

1972 såldes Örkelljungafabriken till ABU i samband med att räknemaskintillverkningen upphörde. Lammhultsfabriken hade tidigare avyttrats när kontorsmöbeltillverkningen koncentrerats till Åtvidaberg.

Då Electrolux övertog Facit 1973 såldes den äldre fabriksfastigheten i Malmö till Malmö stad varvid Electrolux garanterade viss sysselsättning i Malmö under en femårsperiod. Även den nyare fabriksfastigheten såldes, dock ej till staden.

1972 lanserade Addo en mikroprocessorstyrd arbetsstation med dataregistrering på kassetband, M-systemet, avsedd att ersätta de mekaniska bokföringsmaskinerna. I samband med utfasningen av de "gamla" mekaniska maskinerna satsades dels på legoproduktion med inriktning på mekatronik för framförallt skånska kunder, t ex Alfa-Laval i Lund, Scancoin, Aimpoint och Axis. Så småningom växte det även upp en intern marknad inom Electrolux för styrelektronik av olika slag, t ex för spisar, tvättmaskiner och dammsugare. Under 80-talet utvecklades även produkter för den växande marknaden för larmutrustning för äldre personer.

Då Facit överläts till Ericsson stannade malmö-verksamheten kvar i Electrolux. I slutet av 90-talet avyttrades den efter flytt till nya lokaler i Vellinge och blev Vellinge Elektronik. 2001 förvärvade PartnerTech Vellinge Elektronik.

Den äldre fabriken med huvudkontor är idag "Sorgenfri företagshus". Hyresgästerna utgörs av ett antal mindre företag, bl a Sweden Brodyr AB, Top Emblem AB, Ateljéhuset Addo. Jensens Svartoxidering AB, Euro Asia Import & Export AB, Första Mjölkbudet AB, Ostettan AB Apotekets Dosdispensering, Value4U m fl.

Den nya fabriken förefaller fortfarande stå tom bortsett från en utställningshall för Sportbilcenter.

2.3 ORIGINAL-ODHNER

Original-Odhners verksamhet drevs 1970 på tre orter. Huvudverksamheten med central administration, produktutveckling och tillverkning av mekaniska räkne- och bokförings-maskiner fanns i Göteborg samt tillverkning av additions-maskiner i Strömstad och i Tanumshede. Den senare fabriken fungerade som en satellit till Strömstadsfabriken. Verksamheten i Strömstad hade startat på grund av svårigheter att konkurrera om arbetskraften med varven, hamnen och Volvo i Göteborg. Fabriken i Tanumshede byggdes samtidigt som Örsättersfabriken i Åtvidaberg och som ett krav från satsmakterna för att frysta investeringsmedel skulle få tas i anspråk för den stora investeringen i Åtvidaberg.

Vid Electrolux inträde på arenan såldes fastigheten i Göteborg till Göteborgs stad i utbyte mot en femårig sysselsättningsgaranti. Förutom egna produkter tillverkades nu även tryckverk till elektroniska räknemaskiner och till det stora nordiska bankterminalprojektet för sparbankerna.

Efterhand flyttade en stor del av Electrolux verksamheter i Göteborgsområdet in i Odhners lokaler.

Fabriken i Strömstad blev en Electroluxfabrik underställd fabriken i Motala med tillverkning av köksfläktar samt en förhållandevis stor verksamhet för formsprutning av plastdetaljer. Electrolux har senare avvecklat all verksamhet i Strömstad och fabriken är i dag industrihotell.

Fabriken i Tanumshede såldes 1973 till Extrafilm.

Göteborgsfabriken är i dag företagshotell med ett flertal Electroluxbolag som hyresgäster, t ex Electrolux Hemprodukter AB (Centrala Bygg), Wascator, Elektroservice, Electrolux Professional. Dessutom Saab Rosemount, Saab Marine Electronics AB, Saab Avionics Laser Systems, Saab Bofors Dynamics, Egnahemsbolaget och Västkustens Rör AB.

Strömstadsfabriken har blivit "Strömstads Företagscentrum" med Norlys, Formverktyg Strömstad AB, IID och Br Axelsson Elprojektering AB som hyresgäster.

Den äldre sk B-fabriken i Strömstad har Kjells Foto och Marine Art som hyresgäster.

2.4 ÄLDRE UTLANDSFABRIKER

Indien (Madras)

Fabriken i Madras byggdes tillsammans med indisk partner 1962 för tillverkning av manuella kalkylmaskiner. Detta var en förutsättning för att kunna närvara på den indiska marknaden på grund av mycket höga skyddstullar. Sedermera startade även tillverkning av manuella skrivmaskiner. Efter Electrolux övertagande av Facit startades även tillverkning av dammsugare. Denna fortgår ännu. Fabriken ägs numera till 100 % av indiska intressen.

Brasilien (Juiz de Fora)

Startades för att tillverka kalkylmaskiner. Blev sedan en Electroluxfabrik.

Mexiko (Mexiko City)

2.5 NYA UTLANDSFABRIKER

Woodland Hills, Californien, USA

För att försöka vinna tempo i den allt snabbare utvecklingen av elektroniska räknemaskiner förvärvade Electrolux 1973 en tidigare samarbetspartner till Addo Inc (ej ägt av Facit), Lago-Calc, med utveckling och tillverkning av räknemaskiner. Trots närheten till Silicon Valley blev denna

verksamhet aldrig lönsam utan måste efter ett par år avvecklas i likhet med alla andra räknemaskinstillverkare i västvärlden.³ SKRIVPRODUKTER

FACIT-HALDA

1970 hade Facit-Halda verksamhet på tre orter. Huvudfabriken i Svängsta med central-administration och produktutveckling tillverkade två huvudmodeller av skrivmaskiner, en helt manuell och en elektriskt driven. Vid fabriken i Bräkne-Hoby tillverkades reseskrivmaskinen Facit P. I Sölvesborg fanns en fabrik för pressgjutning, bearbetning och målning av aluminiumartiklar, framför allt kåpor till skrivmaskiner, Odhners additionsmaskiner och Facits kalkylmaskiner.

Elektronikens användning för styrning av skrivmaskiner startade visserligen under 60-talet då bl a IBM lanserade elektronik kopplat till deras skrivmaskin med kula. Detta blev dock aldrig någon stor produkt. Relativt räknemaskinerna fick därför skrivmaskinerna några års respit innan elektronikrevolutionen i grunden förändrade även denna marknad. Facit-Halda hann därför utveckla såväl en konkurrent till IBMs kulskrivmaskin som en snabbare maskin med typerna i form av ett skrivhjul. Med denna maskin som bas utvecklades flera modeller med minne, displayer och med redigeringsmöjligheter.

Facit-Halda blev ett Ericssonföretag i samband med att Electrolux sålde Facit. Därefter drevs företaget av Entranor tills det försattes i konkurs i dec 1992. Anläggningen i Svängsta köptes av Karlshamns kommun av konkursförvaltningen och på spillrorna av Facit-Halda bildades flera mindre företag. Ett av dessa fortsatte att leverera skrivmaskiner till Facit-organisationen fram till mitten av 1990-talet då all skrivmaskinstillverkning upphörde.

Fabriken i Bräkne-Hoby är i dag "Futurum Hoby", ägt av AB Ronneby Industrifastigheter. Hyresgäster är främst Stena Technoworld AB och Svenska Kernab.

I Sölvesborg bedrivs fortfarande pressgjutning av aluminium av BlekingePressgjuteri AB.

Huvudfabriken i Svängsta är i dag "Halda Utvecklingscentrum" med ett relativt stort antal småföretag, som arbetat vidare på den avvecklade skrivmaskinteknikens bas.

3 SKRIVPRODUKTER

FACIT-HALDA

1970 hade Facit-Halda verksamhet på tre orter. Huvudfabriken i Svängsta med central administration och produktutveckling tillverkade två huvudmodeller av skrivmaskiner, en helt manuell och en elektriskt driven. Vid fabriken i Bräkne-Hoby tillverkades reseskrivmaskinen Facit P. I Sölvesborg fanns en fabrik för pressgjutning, bearbetning och målning av aluminiumartiklar, framför allt kåpor till skrivmaskiner, Odhners additionsmaskiner och Facits kalkylmaskiner.

Elektronikens användning för styrning av skrivmaskiner startade visserligen under 60-talet då bl a IBM lanserade elektronik kopplat till deras skrivmaskin med kula. Detta blev dock aldrig någon stor produkt. Relativt räknemaskinerna fick därför skrivmaskinerna några års respit innan elektronikrevolutionen i grunden förändrade även denna marknad. Facit-Halda hann därför utveckla såväl en konkurrent till IBMs kulskrivmaskin som en snabbare maskin med typerna i form av ett skrivhjul. Med denna maskin som bas utvecklades flera modeller med minne, displayer och med redigeringsmöjligheter.

Facit-Halda blev ett Ericssonföretag i samband med att Electrolux sålde Facit. Därefter drevs företaget av Entranor tills det försattes i konkurs i dec 1992. Anläggningen i Svängsta köptes av Karlshamns kommun av konkursförvaltningen och på spillrorna av Facit-Halda bildades flera mindre företag. Ett av dessa fortsatte att leverera skrivmaskiner till Facit-organisationen fram till mitten av 1990-talet då all skrivmaskinstillverkning upphörde.

Fabriken i Bräkne-Hoby är i dag "Futurum Hoby", ägt av AB Ronneby Industrifastigheter. Hyresgäster är främst Stena Technoworld AB och Svenska Kernab.

I Sölvesborg bedrivs fortfarande pressgjutning av aluminium av BlekingePressgjuteri AB. Huvudfabriken i Svängsta är idag "Halda Utvecklingscentrum" med ett relativt stort antal småföretag, som arbetat vidare på den avvecklade skrivmaskinteknikens bas.

4 DATAPRODUKTER

4.1 DATASYSTEM

Facits datasystemverksamhet påbörjades när en stor del av den grupp på Matematikmaskinnämnden, som hade utvecklat BESK, anställdes i det nybildade bolaget Facit Electronics. Det blev utvecklingscentrum för datateknik och lokaliserades till en ny byggnad i Solna.

Där tog man i slutet på 50-talet fram stor datorn EDB3, som tillverkades i ett tiotal exemplar. I början på 60-talet utvecklades en transistoriserad datamaskin för vårt luftförsvarssystem, Stril 70. Därefter upphörde denna linje av resursskäl för att ersättas av systemkomponenter för in- och utmatning av data.

Ett enklare registreringssystem för kontorsdata utvecklades med inmatning från en bokföringsmaskin (Odhner) eller en skrivmaskin (Halda) med optisk skrivarmsavkänning och registrering på hållremsa eller magnetband.

Under 70-talet utvecklades också ett Kollaflexsystem för registrering av flexibel närvarotid, som fick en god marknad i Skandinavien.

Successivt framtagna systemkomponenter användes i början på 70-talet jämte en minidator och program från Datasaab i terminalsystemet NTP för de nordiska sparbankerna. Avsikten var att marknadsföra dessa komponenter i ett Närdatasystem för kontorsautomatisering, men planerna skrinlades vid Electroluxövertagandet och systemverksamheten samt Addo:s M-system övertogs av Datasaab.

Efter Luxors framgångar med persondatorn ABC80 och 800 marknadsfördes denna i början av 80-talet även som Facit DTC, men dess i och för sig briljanta operativsystem klarade inte den ojämna kampen med jätten IBM/Microsoft. Ett par nya försök gjordes sedan med MITAC på Taiwan och på 90-talet också med TULIP i Holland, men då mer för att stödja dataproduct-sortimentet.

4.2 DATAPRODUKTER

Detta produktprogram fick sin start med behovet av snabba in- och utmatningsorgan till EDB3. Utveckling och tillverkning skedde till en början vid Facit Electronics men av kapacitetsskäl flyttades serietillverkningen av dataproduk-

ter successivt under andra delen av 60-talet till Åtvidaberg.

Efterhand tillkom en utvecklingsavdelning i Åtvidaberg, till en början för vidareutveckling av produktionsatta modeller men sedan tillkom en betydande egenutveckling av nya produkter.

Hållremsa Hållremsan var på EDB3:s tid det snabba lagringsmediet jämfört med hållkorten och man utvecklade stansen PE1500 (4060) med 150 tecken/s och den dielektriskt avkännande läsaren PE1000 (4001) med 1000 tecken/s, vilka under lång tid var de snabbaste i världen och levde kvar i 2 decennier till slutet på 70-talet.

Efterhand minskade hållremsans betydelse för anslutning till datorer men blev viktig som informationsbärare för numeriskt styrda verktygsmaskiner. En ny hållremsstans 4070/N4000 med unik individuell stanspinnedrivning, komplett elektronik och remshantering sattes i produktion 1968 och blev efter initialproblem vår huvudprodukt under lång tid och världsmarknadsdominerande i sin kategori. Själva stanspanelen såldes även separat till andra tillverkare, där den störste försökte men misslyckades med att plagiera konstruktionen och återkom som kund. Först 1995 levererades de sista enheterna ur en produktion av långt över 100 000 stansar.

En serie nya läsare utvecklades, först i Solna (4020), sedan i Åtvidaberg (4030) men med den enklare optiska avkänningen kunde motsvarande konkurrensdominans ej uppnås. De användes också i kombinationsenheter med stansen vid numerisk styrning.

Magnetband En minnesvärd produkt för EDB3-datorn var det snabba karusellminnet med 64 magnetbandsrullar på en skiva, som kunde indexeras till valfri rulle och läsa data när rullbandet av tyngdkraften drogs ner förbi ett läshuvud.

För registrering på magnetband i tidigare nämnda kontorsdatasystem utvecklades ett tekniskt avancerat bandaggregat 4210 med ECMA-standard, som dock blev utkonkurrerat av Philips billigare kassetbandssystem. Vi utvecklade då kassetbandspelare (4203/08) för denna standard och dessa kom bl a till bruk i bankterminalsystemet.

NTP, Närddata För dessa system utvecklades och tillverkades i början av 70-talet bl a - ett numeriskt och ett alfanumeriskt tangentbord med mekanisk anslagsspärr - två indikatorer för arbetsstyrning och sif-

ferinformation

- journaltryckverk (Odhner)
- två skrivare för tryckkänsligt papper, en för remsa, en för ark, med ett skrivhuvud, där en hammare slog punkter mot ett roterande hjul med 7 spiralbommar.
- ovannämnda magnetbandsenhet

Bildskärmar Tidigt utvecklades en bildskärmsmodell 6401 med unik teckenbildning, som bl a användes i centralstyrningen av NTP-systemet. Produktlinjen såldes vid Electrolux-köpet till Stansaab och konstruktionskonceptet blev grunden för deras framgångsrika Alfaskopserie. På 80-talet konstruerades i Åtvidaberg den avancerade skärmen Twist som den första vridbara skärmen för arbete i stående eller liggande format, följt av en mer konventionell bildskärmstyp, A/G 3400. De fanns i text- och grafikversioner.

En serie enklare skärmar utvecklades från 1980 i samarbete med Microterm i USA. Senare marknadsfördes ett antal bildskärmsmodeller från Tatung på Taiwan i Facitdesign.

Skrivare För prestandakrävande utskriftsbehov var skrivarutbudet i slutet av 1970-talet mycket begränsat och Facit satsade nu på avancerade skrivare för tung drift och lång livslängd och många papperskopior. Hjärtat i skrivaren var ett unikt 9-nåls flexhammarhuvud, där de fjäderuppspända nålarna med hårdmetallspets släpptes mot färgband/papper i rätt ögonblick och därvid skapade texten. Detta gav produkten 4540 en skrivhastighet på 250 t/s och livslängder på cirka 1 miljard tecken. Efterhand infördes 4-färgsband i 4544, som med överlappning producerade en stor färgskala och grafiska mönster. I 4570 förbättrades designen och pappershanteringen ytterligare. Den totala försäljningen blev 75000 skrivare.

I nästa generation E950 (Magnum) i början på 90-talet utvecklades på samma grundprincip ett nytt skrivhuvud med 24 nålar. Det kunde vridas mellan två lägen, vilket gav antingen samtidig skrivning av 2 rader eller möjlighet till skönskriftstecken. Detta var och förblev matrisskrivarnas höjdpunkt.

Utvecklingsarbete för de framväxande bläckstråleskrivarna och laserskrivarna gjordes på 70-talet för bläckskrivare (Odhner) och på 80-talet för laserskrivare (Facit) men efter en kort tillverkning av Opus marknadsfördes till slut endast laserskrivare från Ricoh i Facitdesign. I slutet på 70-talet förvärvades Data Royal i USA och deras matrisskrivare i mellanklass fick

Facitförpackning. Mellan 1985 och 90 användes deras skrivhuvud i en serie egenutvecklade medeltunga skrivare (C-line).

Parallellt med denna utveckling ledde ett intimt samarbete med TEC i Japan till långa successiva serier av skrivare i Facitdesign i lägre prestandaklasser.

4.3 ÖVRIGT

Den nedgång av mekaniska räknare, som ledde till Electrolux övertagande av Facit, med åtföljande tillväxt av elektroniska kalkylatorer i Japan och senare Ostasien orsakade i mitten på 70-talet en växande arbetsbrist. Förväntade uppsägningar reducerades dock kraftigt tack vare en tillkommande legoproduktion. Till en början gällde denna renovering av skrivare för IBM, vilket efterhand kompletterades med delmontering av skrivmoduler jämte tillverkning för andra företag. Därtill förlades diskmaskinstillverkningen vid Electrolux Motalafabrik under ca 5 år till Örsätter.

Vid ingången av 1983 förvärvades Facit av Ericsson och ingick i Ericsson Information Systems. En tid efter Electroluxköpet hade Solnafastigheten avyttrats och utvecklingsavdelningen flyttat till Electrolux på Lilla Essingen, men lokaliserades nu till nya lokaler i Sundbyberg. Efter några år av alltför komplicerade integrationsförsök med EIS, som inte minst drabbade dotterbolagen, återkom Facit som en separat operativ enhet inom gruppen. EIS förde dock en alltmer tynande tillvaro och såldes efterhand ut till andra dataföretag, främst Fujitsu.

Därvid fick Facit 1988 den norska gruppen Entronor A/S som ägare. Efter 5 år av olönsamhet och täta ledningsbyten, övertogs verksamheten av Securum, och efter deras städning fullföljde Mats Gabrielsson krympningen av Facit till en skugga av sin forna storhet och såldes 1997 till Malaysia Telecom Assist. 1998 övertog UPSS verksamheten i Norden, senare uppköpt av SECUS, som fortfarande har viss försäljning och service.

Den sjunkande andelen av tillverkning för Facits räkning gjorde att Örsättersverksamheten i slutet av 70-talet alltmer inriktades mot legoarbeta, både för utveckling och tillverkning. I slutet av 80-talet formerades därför Örsättersfabriken som en separat enhet, Facit Partner, vilken av Securum senare på ett lyckat sätt frigjordes från Facit och blev det numera börsnoterade

PartnerTech. Detta företag har nu en bred flora av kvalificerade kunder och flera fabriker på andra orter i Sverige samt i Polen och USA.

5 KONTORSMÖBLER

Bakgrund

Kontorsmöbler är den kontorsprodukt, som har längst förhistoria i Facitkoncernens produktsortiment. Denna verksamhet startade med att lansera det välkända amerikanska rulljalusiskrivbordet på Parisutställningen 1889.

Möbelverksamheten utvecklades genom åren på ett positivt sätt och blev en viktig länk i koncernens utveckling.

1972 Marknadspositionen för kontorsmöbler var vid den tidpunkt Electrolux förvärvade Facitkoncernen mycket bra. I Sverige var Facitmöbler marknadsledare och på ett flertal exportmarknader hade man en bra position. Produktsortimentet var mycket konkurrenskraftigt och 1969 hade en ny möbelserie för kontorslandskap, Facit 80, lanserats och fått ett mycket gott mottagande på marknaden.

Produktionsanläggningen för kontorsmöbler i Åtvidaberg ansågs som en av Europas modernaste. Satellitfabriken i Lammhult hade 1971 sålts till en privatperson där det till en början tillverkades hemmöbler men numera fungerar som ett industrihotell.

Omedelbart efter Electrolux övertagande påbörjades ett stort förändringsarbete. Det infördes en helt ny produktlinjeorganisation i stället för den tidigare funktionella organisationen.

Marknadsorganisationen i Sverige ändrades från att tidigare ha sålt produkter via egen säljkår till att i stället distribuera via återförsäljare i hela Sverige bortsett från Stockholm, Göteborg och Malmö där försäljningen drevs i egen regi. Även utomlands skedde liknande förändringar i säljorganisationen. Detta stora arbete skapade en turbulens i organisationen, vilket innebar att många duktiga möbelsäljare försvann till våra konkurrenter.

Facitkoncernens stora problem med omställningen från mekanik till elektronik medförde att lönsamma produktlinjer som kontorsmöbler ej fick den uppmärksamhet och de expansionsmöjligheter som skulle behövts. I Facit Kontorsmöblers produktstrategi hade man bestämt sig för att ej anpassa sitt måttssystem till de krav statliga företag och myndigheter hade. Detta beslut har senare visat sig olyckligt med tanke på de stora

volymer man på så sätt missade att konkurrera om.

Lätt förenklat kan man säga att Facit bjöd in flera konkurrenter att ta marknadsandelar både i Sverige och utomlands med tanke på den turbulens som uppstod i samband med den nödvändiga förändringsprocess som pågick i hela Facitorganisationen under 70-talet.

1982 Electrolux säljer Facitverksamheterna till telekombolaget Ericsson för skapa en svensk "datorjätte". Under några år i denna udda miljö lanserades kontorsmöbelserierna 910 och 920 och vidare öppnades några nya säljkanaler utomlands via Ericssons säljbolag.

1986

Efter en ganska kort tid i Ericsson konstaterades att kontorsmöbler var en ganska "udda" produkt varför man beslutade sig för att sälja av möbelverksamheten till en svensk/norsk ägarkonstellation. Möbelverksamheten var vid denna tidpunkt trots allt en lönsam verksamhet. En ny möbelkoncern etablerades under namnet Design Funktion vilken i huvudsak bestod av företagen Facit Kontorsmöbler, Sundo skolmöbler, Vemo miljömöbler samt ytterligare några mindre enheter. Vidare inleddes ett samarbete med den finländska möbelkoncernen Isku, som senare köpte en minoritetsandel i Design Funktion.

Konjunkturerna under slutet av 80-talet hade försämrats, vilket också påverkade möbelförsäljningen i negativ riktning. Den nya ägarkonstellationen hade stora ambitioner att expandera och startade upp flera egna dotterbolag i Europa.

1990

Produktmässigt lanserades ett mycket intressant möbelsystem, Facit io, för marknaden på Orgatecmässan i Köln 1990. Projektet visade sig kräva stora resurser, som inte fanns, vilket innebar att produktkonceptet aldrig fick en rättvis chans att etablera sig på marknaden. Den svaga konjunkturen i samband med alltför vidlyftiga satsningar innebar att Design Funktionkoncernen fick sätta merparten av sina möbelföretag i konkurs 1993. En snabb och framgångsrik rekonstruktion gjordes av den Åtvidabergsbaserade möbelverksamheten och som nya ägare kom Facit AB (då ägt av Securum), Isku Oy och den svenska återförsäljarkedjan. Det nya företaget antog namnet Åtvidabergs Industrier, som senare ändrades till Facit Furnitures AB. I en betydligt mindre organisation skapades ånyo lönsamhet med en rens-

ning i produktsortimentet, förnyelse av produktionsapparaten samt en effektivisering av marknadsorganisationen.

1995

Isku utnyttjar sin option och blir 100% ägare till Facit Furnitures AB.

1999

Isku låter fusionera Facit Furnitures AB med skolmöbelföretaget Sundo, beläget i Osby. Beslutet visar sig vara olyckligt och orsakade många störningar i verksamheten.

2001

Det nyfusionerade bolaget Isku Svenska AB tvingas gå i konkurs.

2002

Ånyo görs en rekonstruktion av bolaget och all verksamhet i Åtvidaberg upphör. Ett renodlat Iskubolag med säte i Göteborg etableras med ett sortiment bestående av i huvudsak produkter utvecklade och tillverkade i Finland.

6 SÅGADE TRÄVAROR

Bakgrund Anledningen till att man i koncernen behövde ett eget sågverk var att förse kontorsmöbeltillverkningen med träämnen. I koncernen fanns sågverk både i Åtvidaberg och i Överum. I takt med att spånskivan kom ut på marknaden och kom att användas i möbelprodukterna fanns egentligen inget strategiskt behov att ha en egen såg. 1970 utvecklades sågverket i Överum och i Åtvidaberg övergick man till mera traditionell verksamhet genom att såga gran/tall för extern virkesförsäljning.

1972

I och med Electrolux inträde började en intensiv investeringsperiod i Åtvidaberg. Stora planer fanns för utveckling av förädlade sågprodukter och bland annat startades emballagetillverkning inriktad mot Electrolux' spisar och kyl/frysåskåp. Även annan förädling av ämnen intensifierades. Tyvärr visade det sig att lönsamheten ej levde upp till de nivåer, som Electrolux krävde för investerat kapital.

1983

Electrolux avyttrar verksamheten till Hasselwood AB

1984

Hasselwood säljer fastighet, lager och maskiner till Baroniet Adelsvärd AB, som integrerar verksamheten med befintlig organisations såg i Viresjö och säljer "Eksågen" till Göran Marström.

7 TRYCKERIPRODUKTER

Bakgrund Skälet för att Facit startade upp tillverkning av blanketter i början av 1900-talet var att man insåg att alla kontor behövde blanketter. Till en början drevs verksamheten som en avdelning under AB Åtvidabergs Snickerifabrik.

1972

Vid Electrolux' köp av Facitkoncernen fanns ett blankettryckeri i Åtvidaberg. I och med den nya ägarens entré startades en expansiv period för tryckeriprodukterna. En modernisering av maskinparken i blankettryckeriet igångsattes omgående. 1974 startas ett helt nytt förpackningstryckeri i Åtvidaberg. Basen i produktsortimentet var dammsugarbrickor till Electrolux' dammsugarpåsar. Verksamheten utvecklades väl med en successivt utökad kundbas.

1975

Reklamtryckeriet Zäta Tryckerier AB i Linköping förvärvas. Det befintliga blankettryckeriet och förpackningstryckeriet fusioneras med det förvärvade under namnet Zäta-Tryckerierna AB. De tre tryckerierna drevs som självständiga divisioner och utvecklades alla väl med en bra marknadsposition, modern maskinpark samt en god lönsamhet.

1984

Telecombolaget Ericsson förvärvade 1982 Facitverksamheterna av Electrolux och insåg ganska snart att tryckeriprodukter inte passade in i den nya koncernens produktområden, varför Zätatryckerierna sattes upp på säljlistan. Det Linköpingsbaserade företaget Svea Band AB för-

värvade nu Zäta-Tryckerierna och ytterligare två divisioner tillfördes, nämligen etiketryckeri och system (maskinhårdvara). 1985 fusioneras Svea Band AB och Zäta-Tryckerierna AB och antar namnet Printcom AB, som vidare introduceras på börsens OTC-lista.

1986

Förpackningsdivisionen i Åtvidaberg säljs till två privatpersoner, som 2002 säljer den till ett företag i Ängelholm, varvid verksamheten i Åtvidaberg upphör.

1992

Eds Bruk Holding AB förvärvar Printcom AB och bolagiserar de fyra divisionerna till Printcom Blankett AB, Etikett AB, Tryck AB och System AB. Printcom Tryck AB säljes 1994 till Östgöta Correspondenten, som driver företaget i sex år för att sedan avveckla verksamheten på grund av dålig lönsamhet.

2000

Blanketryckeriet i Åtvidaberg flyttar ur sina gamla lokaler i industrihotellet Facetten in i nyrenoverade lokaler på industriområdet vid infarten till Åtvidaberg. Samtidigt omlokaliseras blanketryckeriet från Linköping till Åtvidaberg.

2001

I slutet av året såldes Printcom till ett bolag utan verksamhet men som var noterat på Stockholmsbörsens O-lista, Time Space Radio. Detta företag bytte därvid namn till Printcom och tog över verksamheten. Genom denna sällsynta affär fick Printcom en plats på börsens O-lista och aktieägare i Time Space Radio ägde plötsligt en del i ett tryckeri i stället för ett IT-företag. Året efter avregistreras Printcom på O-listan och registreras på Nordic Growth Market, i huvudsak tänkt för mindre tillväxtföretag. Printcom har nyligen gått i konkurs men en lyckad rekonstruktion syns möjlig..

8 KEMISK-TEKNISKA PRODUKTER

Bakgrund Anledningen till att man etablerade verksamhet inom detta område var att det

behövdes olja och vax för att behandla de parkettgolv, som tillverkades i början på 1900-talet. 1960 förvärvade Facit ett kemisk-tekniskt företag, Mohab AB, och får på så sätt omgående tillgång till ett bra produktsortiment och en etablerad säljkår. Verksamheten utvecklades mycket positivt och hade god lönsamhet.

1973

Efter Electrolux förvärv av Facit såldes denna verksamhet till den danska städkoncernen ISS. Det nya bolaget antog namnet Darenas Facit AB som senare blev Darenas AB.

1980

Electrolux köpte nu tillbaka Darenas från ISS, och det inkorporerades i produktlinjen "Städutrustning" med sitt huvudkontor i Åmål (Euroclean). Viss produktion av städkemikalier flyttades från Åmål till Åtvidaberg. Verksamheten utvecklas mycket positivt och smärre företagsförvärv gjordes under 80- och 90-talet för att förbättra marknadspositionen i Norden.

2000

Eurocleanverksamheten säljs till det danskägda Nilfisk Advance, som i princip tog hand om själva säljorganisationen medan produktionsapparatens såldes till Alfort & Cronholm. Produktionen av kemikalier i Åtvidaberg lades ner. 2001 säljs den kvarvarande produktionen av golvmoppar till Bonette AB, som fortsätter att driva verksamheten i Åtvidaberg.

9 LANTBRUKSPRODUKTER

Bakgrund

Överums Bruk kom in i koncernen på 1940-talet och hade vid denna tid ett mycket brett produktsortiment såsom olika former av gjuteri-produkter, plogar, sågverk, fönstertillverkning, skogar, lantbruk mm. Det officiella skälet till att Överums Bruk köptes, var att man ville trygga råvarubehovet till möbeltillverkningen från de stora skogsbestånd som Överum ägde. Det verkliga skälet syns dock ha varit en ren "penninginvestering". Överums produkter var ganska skilda från koncernens övriga sortiment och därför drevs verk-

samheten ganska självständigt.

1972 – 1997

Electrolux startade ganska omgående en renodling av Överums Bruk till ett lantbruksmaskinföretag. Bland annat genomfördes följande aktiviteter successivt.

- o Samtliga skogar såldes till Holmen
- o Gjuteriet avvecklades och delar av verksamheten flyttades till Hälleforsnäs gjuteri.
- o En skördetröskfabrik i Morgongåva förvärvades.
- o Skurupverken förvärvas med dess utveckling och tillverkning av såmaskiner och konstgödselspridare.
- o Elmotortillverkningen flyttas till Västervik/Ankarsrum.
- o Slitdelsverksamheten för entreprenadmaskiner säljs till Kolswa Bruk.
- o Fabriken för grävskopor avvecklas.
- o Fönstertillverkningen säljs till privatpersoner.
- o Tröskfabriken i Morgongåva byts mot spisfabrik i Finland.
- o Den finska plogtillverkaren Fiskars förvärvas och tillverkningen flyttas till Överum.
- o Ett gemensamt försäljningsbolag i Sverige bildas med den danska tröskkoncernen Dronningborg.
Tvåkanalsförsäljning sker under varumärkena Fiskars/Tume.
- o Den engelska plogtillverkaren Ransomes förvärvas och produktionen flyttas till Överum.
- o Reservdelslagret i Morgongåva flyttas till Överum.
- o Ett antal utländska försäljningsbolag etableras i Europa och Canada.

1998

Omstruktureringen till ett renodlat lantbruksmaskinföretag är klar och Electrolux säljer verksamheten till den stora danska lantbrukskoncernen Kongskilde.

10 MED FACIT I HAND

De flesta europeiska företag, som sysslade med tillverkning av kontorsprodukter på 60- och 70-talen finns inte kvar i dag. Vissa stora elektronikkoncerner som Philips, Siemens och Olivetti har sedan länge dragit sig ur detta produkt-

område.

Man kan nog bara konstatera att Facit saknade resurser – både tekniskt och finansiellt – för att i längden konkurrera med de stora inom detta område.

”Punkt slut” !

FACITINDUSTRIERNA EFTER 1972.

Sammanfattning

I början av 70-talet karakteriserades marknaden av en allmän konjunkturnedgång, påbörjade strukturförändringar inom kontorsmaskinbranschen och en snabb elektronikutveckling, som av kostnadsskäl medförde produktionsöverflyttning till Japan och senare Ostasien.

Detta var – i motsats till vad eftermälet säger – väl känt för företagsledningen, som hade etablerat samarbete med ledande branschföretag, såväl i Japan som i USA.

Facit tillsatte 1971 en arbetsgrupp, som föreslog en övergång till produktdivisioner i likhet med senare konsultföretaget McKinsey, som engagerades 1972. Koncernens ställning försämrades nu snabbt och konsultrapporten ”Design for survival” rekommenderade stora nedskärningar av produktionskapaciteten genom försäljning eller nedläggning av fabriker.

Förslaget skulle spara 50-60 Mkr per år och kräva en personalreduktion av 3000 personer. Detta ansågs omöjligt vid denna tidpunkt med hänsyn till det politiska klimatet i Sverige. Tänkbara alternativ var att alliera sig med en partner (Ericsson var då ointresserat) eller att sälja sig till en stark industrikoncern med möjligheter att ta över ”mekanikfabrikationen”.

Vid detta tillfälle satt koncernledningen i Åtvidaberg med Gunnar Ericsson som styrelseordförande och Gunnar Agrell som vd. Långt om länge hade Odhners och Facits exportorganisationer slagits samman och till sist även Facits och Addos försäljningsorganisationer.

Försäljningen skedde genom egna dotterbolag i de flesta västeuropeiska länderna och USA samt genom agenter i övriga världen. Antalet anställda var 12700, varav 9200 i Sverige.

Försäljningen uppgick 1971 till 950 Mkr, varav

630 Mkr utomlands, och för första gången måste man notera en förlust. Det egna kapitalet var 300 Mkr och man hade 9100 aktieägare.

Electrolux

Hösten 1972 köpte Electrolux – som hade dubbelt så stor omsättning – Facit för 60 Mkr. Inom moderbolagets kontorsprodukter och Addo, Halda och Odhner bildades produktsektorer för skrivmaskiner, möbler och elektronik, den senare snart delad i räknare och dataprodukter. Sektorcheferna hade lönsamhetsansvar för sin linje. Alla Facits koncernfunktioner slogs samman med motsvarande i Electrolux. Omgående började man reducera kostnader, frigöra kapital och utnyttja överkapacitet i fabrikssystemet genom att överföra produktion till bl a Örsätter, Strömstad och Odhner.

Ericsson

1982 ville Ericsson skapa ett svenskt databolag – Ericsson Information Systems – av sina egna enklare systemprodukter och förvärv av Datasaab och Facit utom "ADDO"-delen. Omorganisationen ledde till nedtoning av Facitnamnet och en föga effektiv struktur. Efter förlustår och försäljning av möbelsektorn återupprättades Facitprofilen men hela konstellationen styckades och försåldes 1988.

Entranor A/S

Detta norska företag, som redan var delägare i möbelsektorns Design Funktion köpte nu Facit inklusive verksamheten vid Halda. Någon lönsamhet uppnåddes aldrig och 1992 fick statliga Securum gå in och städa verksamheten, vilket bl a innebar att Örsättersfabriken bolagiserades med namnet Partnertech, som nu bedriver en omfattande och kvalificerad legoproduktion. Facits huvudägare från 1994 var Mats Gabrielsson, som 1997 sålde till malaysiska Telecom Advanced Systems, som för närvarande är ägare till varumärket Facit. Med 994 aktieägare försattes FacitAB i likvidation 1998 och den 2000 begärda konkursen slutfördes 2002.

Produktlinjer

Räknare I Åtvidaberg utvecklades under några år en serie tryckande räknare, men konkurrensen, blev övermäktig och produktionen upphörde 1976. Visande räknare i Facit design hade sedan mitten på 60-talet anskaffats från

Sharp och senare jämte tryckande även från andra tillverkare och har hela tiden varit lönsamma. Flera utlandsfabriker i Indien, Brasilien och Mexico avvecklades successivt.

Skrivprodukter

I Svängsta lanserade Facit-Halda skrivmaskiner med skrivhjul, som blev bas för olika system och jämte enkla mekaniska maskiner fortsatte att tillverkas fram till konkursen 1992. Parallellt förekom en växande legotillverkning bland annat för IBM.

Dataprodukter

I Åtvidaberg tillverkades i något år system för bankterminaler men denna verksamhet såldes liksom ADDO:s M-system till Datasaab. En världsledande hållremsstans såldes under 2 decennier liksom högt kvalificerade skrivare för tung drift fram till 90-talet. Ett stort sortiment dataprodukter med Facit-design från externa leverantörer marknadsfördes. Tillverkningen kompletterades med legotillverkning för IBM och senare andra.

Kontorsmöbler Facits äldsta produkt blev lidande av koncernens övriga omställningsproblem och fick inte tillräcklig uppmärksamhet samtidigt som produktstrategin var olycklig. Efter några år som udda fågel i Ericsson såldes möbelsektorn som Design Funktion till en svensk-norsk ägarkombination. En stor satsning ledde tyvärr till konkurs 1993 och en lyckad rekonstruktion med bl a ISKU Oy, som senare blev helägare och flyttade till Finland 2002.

Sågade trävaror

Intensiva investeringar ledde ej till den lönsamhet som Electrolux krävde och verksamheten avyttrades 1983 till Hasselwood, som säljer till baroniet Adelswärd 1988.

Tryckeriprodukter

Verksamheten expanderar kraftigt och Zäta-Tryckeriernas bildas. Ericsson är mindre intresserat, vilket leder till försäljning, varefter Printcom AB uppstår 1985. Efter en turbulent period med omstrukturering och flera ägarbyten försattes Printcom 2002 i konkurs men en lyckad rekonstruktion syns möjligt.

Kemisk-Tekniska produkter

Electrolux säljer denna linje till den danska städkoncernen ISS men återköper den senare och inkorporerar driften med Euroclean i Åmål. Detta

säljs 2000 till Nilfisk, som säljer produktionen vidare. Därmed upphör verksamheten i Åtvidaberg.

Lantbruksprodukter

Electrolux gör en stor omstrukturering av Överums verksamhet till ett renodlat lantbruksmaskinföretag. Företaget säljs till danska Kongskilde 1998.

Med Facit i hand

De flesta europeiska företag som tillverkade kontorsprodukter omkring 1970 finns inte kvar idag. Stora koncerner som Philips och Siemens har sedan länge dragit sig ur detta område. Man kan nog bara konstatera att Facit saknade resurser – både tekniskt och finansiellt – för att i längden konkurrera med de stora inom detta område.